

Dubravko Mihanović

ŽABA

(mala večernja molitva)

Likovi:

Zeko, vlasnik frizerskog i brijačkog salona "Zeko", 43 godine

Toni, Zekin mlađi brat, 27 godina

Grga, taxist, Zekin i Tonijev prijatelj, 35 godina

Mladić, prodavač knjiga, 24 godine

Jezik:

Neknjiževan, "gradski" jezik, bez osobitih dijalektoloških obilježja.

Scena:

Unutrašnjost frizerskog i brijačkog salona, smještenog u nekom od sivih dijelova "Bijelog grada". Salona koji se izgledom ne razlikuje od sličnih mjesta kakve smo vjerojatno već vidjeli, barem jednom i barem negdje. Tu su dva do tri frizerska stolca, radni pult s ogledalom i pomalo starinskim umivaonikom, klupa i stol za čekanje, peć u nekom od uglova... Osim stvari kakve bismo mogli pronaći u bilo kojem prostoru srodne namjene, kao što su češljevi, četke, škare, britve, žileti, šišači te razne tekućine i kreme, tu je i mali radio-prijemnik, star, ali u funkciji. U prostoriji je i skroman "božićni aranžman": nekoliko grana jele okićenih velikim srebrnim kuglama i trakama u istoj ili sličnoj boji. I još samo ovo: negdje su vrata koja vode u stražnju prostoriju, negdje je izlaz na ulicu, a negdje na zidu su sat i uramljena fotografija Zeke s (malo)nogometnom momčadi.

Vrijeme:

Badnjak 2000-i-neke godine, između 18,00 i 19,30 sati.

(TONI sjedi na klupici uz peć. Izuo je cipele: grije promrzla stopala. Lista novine. Na radiju tiho svira božićna glazba.)

Toni. *(Očito nekome tko je u stražnjoj prostoriji.)* Danas sam vidio onakvu "Žabu" kakvu smo mi imali. Ista boja, sve... Čovječe, to je sad "oldtimer"! Pomislio sam, onako, isprva, da je naša. Onda sam se sjetio da su je sprešali, majku im... Proglasili je "krupnim otpadom". I "reciklirali". Pa posadili drvo. Jebalo ih drvo! 'Ajde reci, Zeko, molim te: kol'ko je "Žaba" ljepša od drveta? Mislim, nemam ja ništa protiv prirode, znaš da nemam, al' znaš i šta 'oću reć'. Čovječe, pa ti si je vozio, kol'ko, jedanaest godina, a onda ja još sedam... To nije bio auto, to je legenda. Ma šta legenda, spomenik! Ne možeš spomenik reciklirat', to se ne radi. *(Iz stražnje se prostorije pojavi ZEKO. U radnoj je kuti. Partvišem ili metlom mete pod.)* U njoj sam prvi put jeb'o, a ne pod drvetom. Oni koji nisu s asfalta to ne shvaćaju. Oni bi samo "reciklirali" i sadili, a kad na neku jednu livadu treba nasrat' šoping-centar, onda im drveće nije na pameti. Nema tu ni smisla, ni romantike. A kol'ko samo drveća ispile da bi proizveli sve one letke za šoping-centre, koje ti onda silom guraju u sandučić...

Zeko. I ja sam u njoj prvi put. S onom Oljom. *(Kratka stanika.)* I drugi i treći. Onda smo prekinuli. Žalila se da joj je hladno, da bi u neki stan. A gdje da joj nađem stan? *(Prestane mesti.)* Prozor se stalno spušt'o, čim bi se auto malo jače zatres'o. Ona guma koja ga je držala... Ispadala je svako tol'ko. Užas! Bila je noć, padala je nekakva sitna kiša. "Žaba" je bila upaljena cijelo vrijeme, ispraznio joj se akumulator... *(Kratka stanika.)* Stalno sam s njom bio kod majstora.

Toni. *(Smije se.)* 'Ko zna šta sam ja radio, dok si ti jednom rukom šlat'o Olju, a drugom drž'o prozor?

Zeko. Šta bi radio, Toni? Spav'o si. Pa im'o si godinu dana! *(Kratka stanika.)*

Toni. *(Toplo.)* A ti, kad sam ja prvi put...

Zeko. *(Kao da otprije točno zna taj podatak.)* Oslobađ'o sam Liku. *(Kratka stanika.)* Kol'ko ti puta moram reć' da ne gužvaš novine? To je za mušterije. *(Odloži partviš; uzme Toniju novine i uredno ih presavine.)*

Toni. Pa i ja sam ti mušterija, Zeko.

Zeko. Ne možeš mi bit' mušterija, kad te šišam besplatno. A novine koštaju, pripazi malo...

Toni. *(Prekine ga; oblači cipele.)* Idem ja natrag na cestu. Tamo me bar ni'ko ne zajebava.

Zeko. Ne ideš ti na cestu, Toni, nego u kockarnicu. *(Kratka stanika.)* Jel' se i dolje slavi Božić? Imate jaslice pored ruleta?

Toni. Opet ti s tim. *(Kratka stanika.)* Nemamo, al' ideja nije loša. Isus bi mi mog'o donijet' sreću. Uostalom, jel' znaš za još neko mjesto, gdje se zimi možeš besplatno grijat'? Nema ga! Jedino knjižnica. A i tamo se moraš učlanit'. *(Kratka stanika.)* Čak ni crkve ne rade cijeli dan.

Zeko. Imaš stan, čovječe! I ženu u njemu. I kćerku. Sjećáš ih se? Ne misliš da je vrijeme da im konačno kažeš šta ti se dogodilo? *(Kratka stanika.)*

Toni. Još nije. Nisam... nisam spreman, jebi ga.

Zeko. A kad ćeš bit' spreman, Toni? *(Kratka stanika.)* Pa nije sramota dobit' otkaz.

Toni. Misliš da će mi Vanja povjerovat' da su me potjerali jer je - kako su oni to lijepo rekli - "zbog reustroja došlo do tehnološkog viška"? Nema šanse, Zeko! Ona će reć' da nije ni čudo da sam baš ja izletio na cestu - pogodi zašto? - zato jer kockam i pijem. U stvari, "ločem", to su njezine riječi.

Zeko. Prestani "lokat'" i nastavi tražit pos'o pa ti neće imat' šta reć'.

Toni. *(Nervozno.)* Tražim pos'o! I Vanji ću sve reć' kad ga nađem... Al' ne mogu ga izmislit'!

Zeko. Nije normalno, Toni, da se skrivaš. Ne misliš da bi treb'o posjest' ženu i objasnit' joj kako stvari stoje? Čudno da ih već nisi negdje sreo. Il' da im nije neki susjed, poštar, mesar, šta ja znam, nek'o iz Martinog razreda, rek'o da već danima bauljaš okolo...

Toni. *(Mirnije.)* Sve se to može promijenit'. Šest, sedam somova, samo mi tol'ko treba... Da opet počnem od nule.

Zeko. Šta, pit' i kockat'?

Toni. (*Izgubi živce.*) Ide mi to na jetra, Zeko! Stalno mi pametuješ. K'o da si mi mama!

Zeko. Brat sam ti. 'Oću ti dobro. (*Kratka stanika.*)

Toni. Al' te vrijeme pregazilo. Šta misliš, kako se danas zarađuje u ovoj zemlji? Ha! Ono, kao, radiš pa zarađiš? Ma nemoj! Vidim da si pun love, da... A cijeli se dan ne mičeš odavde! Zašto bi kockanje, uostalom, bilo tol'ko loše? Jel' kradem? Ne kradem. A mog'o bi'. Ma šta mog'o, treb'o bi! Kad te bace na cestu k'o krpu i onda te još pokradu, možeš i ti njima nešto uzet'...

Zeko. 'Ko te pokr'o?

Toni. Prije dva tjedna u tramvaju, rek'o sam ti.

Zeko. Kakve to ima veze? Pa rek'o si da su ono bila neka djeca, dvanaest...

Toni. (*Prekine ga.*) Sve je to ista bagra, Zeko. (*Kratka stanika.*) Ti ne vidiš il' nećeš vidjet' šta se ovdje događa!? Svi ovi šta su se doklatarili od 'ko zna kud, svi pomažu jedan drugome - vuku, ruju, kopaju... Samo mi koji smo se ovdje rodili nemamo nikoga. Nas će zajebat' gdje god stignu! E, al' jedanput ću ja zajebat' njih. Sve. Okrenut' ću ogromnu lovu. To se mora dogodit'. Zakon velikih brojeva. Samo treba pokušavat'. "Osam i jedanaest - crno". U zadnje ih vrijeme nije okretalo, al' mora i na njih past'!

Zeko. Ostavi se toga, Toni, molim te.

Toni. (*Kao da ga ne čuje; zagleda se u uramljenu fotografiju Zeke s (malo)nogometnom momčadi.*) Prekjučer sam bio na školskom. Sjeo sam u parkić, na penjalicu. Buljio sam u igralište. Sat i pol sam tako sjedio. Prsti su mi poplavili. Bilo mi je valjda lijepo, šta ja znam. (*Kratka stanika.*) Sjetio sam se tvog gola, onog loba, kad si za "Britanac" igr'o protiv šminkera s Pantovčaka. Kako si ga zabio, s centra!

Zeko. Golman je bezveze izlet'o. To se ne radi na 2 : 2, dvije minute prije kraja.

Toni. *(Prekine ga.)* Ma, znam, al' treba to pogodit'. Nacilj'o si ga, Zeko, majstorski. Joj, čovječe, kako sam bio ponosan! Šta, im'o sam jedanaest godina, a moj stariji buraz - 'ej, glavna faca na terenu! Ti si bio "Maradona", a ja, ja sam bio "Maradonin buraz"... Majke ti! *(Kratka stanika.)*

Zeko. *(U svojim mislima.)* Nije dobro da na Badnjak ne pada snijeg. Na Badnjak bi trebalo padat'.

Toni. Jebi ga, štošta bi trebalo.

Zeko. Čini mi se da je prije za Božić uvijek bilo snijega. A zadnjih godina...

Toni. *(Prekine ga.)* Meni je draže da ne pada. *(Kratka stanika.)* Možeš ti pričat' šta 'oćeš, da bauljam po birtijama i kockarnicama, al' činjenica je da sam najviše na cesti. Pola sam Zagreba propješačio, otkad sam dobio otkaz! Nikad nisam volio hodat', a sad - k'o neki turistički vodič - znam svaku ulicu. Ne'ko bi mog'o iskoristit' to moje znanje... Pa me "prekvalificirat'". Samo, kad mi baš nismo turistički grad...

Zeko. Možda postanemo.

Toni. Možda. Meni je Zagreb odličan, zašto ne bi bio i nekom strancu! *(Kratka stanika.)* Ne znam, ljudi uvijek nešto kenjaju, al' ja volim ovaj grad. Meni je i tramvaj ljepši od drveta, šta da radim? "Žaba", pa tramvaj, pa tek onda drvo! I to u jesen...

Zeko. Sjećaš se, kad si bio klinac... Mama je uvijek govorila: "zagrebačka jesen, pariško proljeće".

Toni. *(Nasmije se.)* A stari ju je zajebav'o da otkud ona to zna, kad nikad nije bila u Parizu... Bolje da ju je odveo tamo, nego da ju je zajebav'o. Isp'o bi veća faca. *(U tom trenutku u Zekin salon uđe GRGA.)*

Grga. Pozdrav, junaci!

Toni. 'Ej, Grga... Otkud ti?

Grga. Zeko me pozv'o na piće. Baš kad sam si pomislio: "Badnjak je, a Zeko mi sigurno samuje, mog'o bi' svratit' do njega..." *(Potapša Zeku.)* Jesi živ, majstore?

Zeko. Evo, gura se.

Toni. *(Grgi.)* Jel'? *(Zeki.)* I mene si pozv'o na piće. Inače se uvijek pozovem sam...

Grga. *(Toniju.)* Sjetio sam te se noćas u kockarnici. Ako u dva sata, kol'ko sam igr'o, nije bar deset puta pala na "osmicu i jedanaesticu", nije ni jedanput! A tebe nema.

Toni. *(Iskreno razočaran.)* Sereš! Deset puta!?

Grga. Kad ti kažem! Baš velim onome Racu, Šiptaru, znaš ga...: "E, da je Toni sad tu! To su njegovi brojevi." A Rac samo šuti. Zna čovjek da si sav nikakav otkad si izgubio pos'o i kol'ko bi te diglo da...

Zeko. *(Grgi; prekine ga, gotovo oštro.)* Imaš gužvu danas? *(Kratka stanika.)*

Toni. *(Kao za sebe.)* Deset puta.

Grga. *(Zeki.)* Ma, ono... Tri vožnje. *(Toniju; vidi da je sav izvan sebe od jada.)* 'Ajde, vidi ga, no... Doć' će i tvojih pet minuta. *(Kratka stanika. Zeki.)* Pogodio sam mačku. Ne znam jel' preživjela.

Zeko. *(Kao da ne shvaća.)* Šta si?

Grga. Pogodio sam mačku. Taxijem. Pretrčavala je cestu. Nisam je vidio.

Zeko. Kad?

Grga. Sad, kad sam iš'o ovamo. Jel' to loš znak?

Zeko. Ne znam. Nije. *(Kratka stanika.)*

Toni. *(Još uvijek "u svojoj tuzi".)* Loš znak je kad ti crna mačka pređe preko puta.

Grga. Ma, to znam, al' mislio sam da je možda i ovo. Dobro, jebeš znak, žao mi je životinje! Bolje bi bilo da sam je ubio, nego da se sad negdje muči. (*Kratka stanika.*) To me onaj stari izbacio iz takta, pa sam sav... Uh! Samo da mi se naspavat'!

Zeko. Kakav stari?

Grga. Neki. Putnik. Danas ujutro. Zamisli, rasplak'o mi se u taxiju. Nisam ga uspio smirit' pola sata, na kraju sam ga odveo na kavu... Nikad ga prije nisam vidio, al' šta ću s njim. Plače i plače.

Zeko. Zašto?

Grga. Htio je da ga odvezem s "Britanca" negdje u Miramarsku - tamo mu stanuje kćerka... Cijelu se vožnju vrpeljio i šutio je: onako, k'o da je nervozan i nešto ga muči. Dođemo do te adrese, stanemo... Kaže mi: "Sad će se kćerka spustit' i platit' vam." "Okej.", velim ja. I zvoni on: jednom, dvaput, zvoni, zvoni...

Toni. (*Nervozno.*) Dobro, i?

Grga. Umjesto kćerke se spusti neki tip u potkušulji i, ni pet, ni šest, onako, odmah s vrata - "paf!" - zvekne starog u glavu! I nestane u haustoru. Ovaj je, jadnik, ost'o k'o ukopan, iznenadio ga je udarac. (*Kratka stanika.*) Naočale mu se raspale u sto komada, krv mu curi iz nosa... Užas! Dok sam ja izletio iz taxija, majmun u potkušulji je već nest'o. Pitam starog: "Šta je to bilo?" "Htio sam od kćerke posudit' novce, al' mi njen muž ne da.", kaže. "To je bio on." I udri u plač.

Toni. Gdje mi živimo, majke ti!

Grga. Skinuo sam ono staklo šta mu je ostalo u okvirima, dao mu maramice da si očisti krv i obriše suze, podig'o mu štap - čovjeka sa štapom ić' udarat'! - i odveo ga na kavu. "Kud sam doš'o", kaže mi kad smo sjeli u birtiju, "da od djeteta moram posuđivat'!" i - opet počne plakat'. "Iš'o bi' ja tramvajem do nje, al' vidite da jedva hodam..." "Vidim.", velim ja. "Nemojte za mene brinut'." Odveo sam ga do kuće, pozdravili smo se i - nikom ništa. K'o da se nikad nismo ni sreli. (*Kratka stanika.*) Osim šta mi se ruke još i sad tresu, kad ga se sjetim... Zato sam pogodio mačku, sto posto.

Toni. *(Zeki.)* I onda ti meni nešto kažeš, kad ti velim da se u ovaj grad doklatarila svakakva bagra!
(Grgi.) Ne mislim na tebe, Grga, ti si okej... *(Zeki.)* Jesmo mi ikad digli ruku na nekog starijeg? Pa nas su doma naučili šta je to "poštovanje"! Jeb'o te, ja se i dandanas u tramvaju dignem, kad vidim stariju žensku s cekerima...

Grga. *(Toniju.)* A, oprost: i ja to radim!

Toni. Pa kažem: ti si okej.

Zeko. Mislim da bi naš stari radije umro, nego od nas žic'o pare.

Toni. Naš stari je umro.

Zeko. Dok je bio živ, Toni... *(Stanka.)*

Grga. *(Primijeti Zekin "božićni aranžman".)* Kol'ke si kugle stavio, k'o dinje!

Zeko. Šta im fali? Pa uvijek te stavljam.

Grga. Promijeni ih jedanput. Onako, da malo osvježiš prostor i to...

Zeko. *(Neobično ozbiljno.)* Uvijek stavljam te kugle.

Grga. *(Prepoznaje povod Zekine ozbiljnosti.)* Ma, znam, da... Znam da uvijek stavljaš te kugle, samo...

Zeko. *(I dalje ozbiljno.)* Stavljam ih od rata. *(Krene "u priču", mada se čini da su je i Toni i Grga od njega već čuli.)* Gore, u Slavoniji... *(Kratka stanika.)* Vrijeme je bilo k'o sad: više jesenje, nego zimsko.

Toni. *(Obazrivo.)* Zeko, znamo...

Zeko. *(Kao da ga nije čuo; nastavi.)* Južina, pritisak, magla... Sve je, onako, ležalo. Nebo na zemlji. *(Kratka stanika.)* I šta ćeš: Badnjak je, kitiš bor. A kugli nema na biranje. Dobro da smo ikakve

pronašli. U podrumu su bile, tri kile prašine na njima. Oko sedam je bilo, mrak se već debelo spustio. Ova moja četvorica... Polijegali su oko vatre. Opustiš se kad se dugo ne puca, a opet - napet si, još napetiji, nego kad gruva. (*Kratka stanka. Toni i Grga slušaju Zeku, no vidljivo je da to čine zato jer znaju da ga se "u ovome" ne prekida, a ne zato jer im je priča zanimljiva.*) Stavim kuglu na bor - jednu od ovih - stavim drugu, stavim treću... Uzmem četvrtu i 'oću je zakačit', kad vidim u kugli, k'o u retrovizoru: vani se, oko prozora, nešto miče! Bacim pogled na ove moje i, na sreću, jedan me u oči gleda. Dam mu znak, onako, bez riječi - "prozor" - on javi ostalima... Snimim gdje mi je puška, sagnem se - a sve si mislim "Sad će Srbi zapucat' po nama!" - vidim da su moji uzeli oružje, zgrabim ja svoje, priljubim se uz bor i udri po prozoru! (*Kratka stanka.*) Gruvamo mi, gruvaju oni, nit' vidim po kome pucam, nit' jel' 'ko od mojih ranjen... Sveopća tarapana. Traje to tako jedno deset minuta i - sve se stiša. Skroz. Čuje se samo disanje nas petorice. Gledamo se - ni'ko nije ranjen. Ne mičemo se još neko vrijeme. A onda polako otpuzemo do prozora, pogledamo van - čini nam se da su otišli - pa do vrata... Otvorimo ih. Nigdje nikog. Izađemo - živci nam napeti k'o strune, bubnja u sljepoočnicama... - pročešljamo oko kuće... Ništa. Sve čisto. Otišli su. I kaže ovaj jedan iz Siska - Baja smo ga zvali, poginuo je osam dana poslije, odmah iza Nove godine - "Spasile nas kugle." (*Kratka stanka.*) Poslije, kad smo otišli iz te kuće, strp'o sam ih u ruksak. Sa mnom su prošle još pola Hrvatske. Da... "Spasile nas kugle."

Toni. (*Zna da je priča gotova; kao da povlađuje Zeki.*) Imali ste sreće.

Zeko. (*Grgi.*) Zato ih stavljam. (*Nasmije se.*) Nikad ne znaš 'ko ti može prič' s leđa, jel' tako? (*Veselije.*) Nego, 'ajmo mi nešto popit', ha!?

Grga. (*Kao da mu je drago što je priča završila.*) Imaš još one, domaće? Il' ju je ovaj već dokusurio?

Toni. Šta, sad ćeš mi i ti brojat'?

Grga. (*Zeki.*) Kako to da još nisi zatvorio? Na praznike moraš malo ranije... Običaj je običaj, nismo u Njemačkoj da radimo do kad je radno vrijeme!

Zeko. Šta ja znam, nisam. Ako se ne'ko pojavi...

Toni. Ma, 'ko bi se pojavio, jeb'o te led! Samo ti zatvori, da popijemo k'o ljudi!

Zeko. *(Opet ozbiljno.)* Mog'o bi malo smanjit' psovanje, ha?

Toni. Jebi ga, kad mi izleti! *(Smije se.)* Evo, vidiš, to je spontano!

Grga. *(Smije se.)* Vas k'o da nije ista mater odgajala!

Zeko. Bar danas. Šta ja znam, Isus se rodio i...

Toni. *(Prekine ga.)* Kakve to ima veze?

Zeko. Koje?

Toni. Pa to, da se Isus rodio. Šta, ne bi mu bilo drago da me čuje da psujem il'... Otkad to, reci, Isus sluša šta ja govorim? Mislim, ako sluša, onda bi me treb'o čut' i kad ga molim da mi pomogne, a baš...

Zeko. *(Prekine ga; oštro.)* Ne može ti Isus pomoć', ako si sam nećeš! *(Kratka stanika.)*

Toni. Uostalom, ne psujem njega. *(Grgi.)* Jesi ikad čuo da psujem Isusa?

Grga. Nisam nikad obrać'o pažnju, al' čini mi se da ne. *(Kratka stanika.)*

Zeko. *(Pomalo nesigurno.)* Danas... Danas bi trebalo pogledat' u sebe i... I pokušat' promijenit' ono šta ne valja. Ono šta osjećamo da je krivo... Da radimo krivo. To je bitno. Jedino to. A to, siguran sam, sva'ko zna, sam za sebe. Mislim, sva'ko osjeća, gdje griješi. *(Kratka stanika.)*

Toni. Priznajem, teško te pratim. *(Kratka stanika.)* Osim toga, još se nije rodio.

Grga. *(Kao da ne shvaća.)* Kako nije?

Toni. Pa Isus se rodio na Božić, a to je sutra. Znači, danas se još možemo malo opustit'! *(Smije se.)*

Zeko. *(Ozbiljno.)* Idem po piće. *(Ode u stražnju prostoriju.)*

Grga. Koji mu je...?

Toni. Malo me brine, znaš. Zna bit'... čudan. Mislim, i prije je znao, al'... Otkad su Maja i mali otišli, čini mi se da ga to još češće hvata.

Grga. Nije on to prebolio. Nema šanse! Jebi ga, gadno je to, nemat' pojma šta ti je s djetetom. Jel' sazn'o šta novo il'...

Toni. Nije. Već tri mjeseca. Zadnje šta smo čuli je bilo - al' ni to nije sigurno - da su u Berlinu. Ona, kao, tamo ima neke rođake i šta ja znam... (*Kratka stanika.*)

Grga. Teško mi je povjerovat' da ju je...

Toni. Šta?

Grga. Da ju je tuk'o. (*Kratka stanika.*)

Toni. (*Kao da brani brata.*) Ni'ko nije ni rek'o da ju je "tuk'o".

Grga. Kako nije? Pa sud je...

Toni. (*Prekine ga.*) Udario ju je, a ne "tuk'o"! Dva, tri puta...

Grga. Da, dva, tri puta po više puta! Kako se to zove?

Toni. (*Nervozno.*) Ne znam, Grga, kako se to zove! Zovi to kako 'oćeš.

Grga. Dobro, nemoj se ljutit', 'ej! Osim toga, kažem: "Teško mi je povjerovat'." (*Kratka stanika.*)

Toni. Kako su tvoje cure? Zeko mi je rek'o da je Neda nešto bila bolesna. Šta, kozice?

Grga. Aha. Al' okej je sad. Sve tri su dobro, da pokucam... *(Kratka stanika.)* Olga je, jedino, tužna radi praznika. *(Ponosno.)* Čudno dijete: voli ić' u školu. Prije tjedan dana su učili slovo "o". *(Nasmije se.)* Još uvijek po parku tražimo okrugle stvari. To joj je dosad najdraže slovo! Kaže da je "dobročudno". Šta su ti djeca, zamisli! "Dobročudno". To je sto posto negdje čula. *(Kratka stanika.)* A tvoje? Dobro su?

Toni. Jesu, da. *(Kratka stanika.)*

Grga. Jesi im rek'o da si...?

Toni. *(Prekine ga.)* Još nisam. *(Kratka stanika.)* Jučer sam se opet posvađ'o s Vanjom. Čistila je bakalar i urlala na mene... Skroz. Mislim, tol'ko, kol'ko ga je čistila. A bakalar se dugo čisti. I kako da joj onda kažem... Kad i ovako stalno viče. Jer da sam "neozbiljan i neodgovoran". *(Kratka stanika.)* Ha, istina je, jesam... Zaboravio sam Martu pokupit' iza baleta. Popio sam sedam votki, dolje, u kockarnici. Debeli je dig'o pet somova pa je sve častio... Šta ćeš. Mala je jedan sat stajala na zimi. Skoro se smrzla. Nama je - meni i mojima - izgleda suđeno da se smrzavamo... Danas me pita: "Tata, zašto nisi doš'o po mene?" I šta da joj velim? "Tata se zalijepio za šank, dušo."? *(Kratka stanika.)* Jebi ga, kreten sam. *(Zeko se vrati s plehnatim poslužavnikom na kojem su boca rakije i tri čaše.)*

Grga. *(Zeki.)* Dobro, gdje si ti, tol'ko dugo?

Zeko. *(Odloži bocu i čaše.)* Mor'o sam čaše pronać', oprat' ih... Nećete valjda iz prljavih pit'. *(Toči rakiju; daje čaše Grgi i Toniju.)* A i rakiju sam tražio. Ova bi trebala bit' još bolja od one. Istarska, od imele...

Toni. Imela je otrovna, jeb'o te! *(Grgi.)* 'Oće nas ubit'.

Zeko. *(Uzme i svoju čašu; nazdravi.)* Živjeli! Sretan Božić!

Grga. Ne znam jel' se smije već čestitat', mislim, dok još nije... To možda donosi nesreću.

Toni. *(Grgi.)* Šta je tebi danas? Stalno prizivaš neko sranje. 'Ko da ga i ovako nema dosta.

Grga. *(Nazdravi.)* 'Ajde, svako dobro! *(Kucnu se; sva trojica ispiju rakiju.)* Uuu... Odlična! *(Toniju.)*

Zeko. *(Grgi.)* Još jednu?

Grga. Ne, dosta je. Ne smijem pit' dok radim.

Toni. *(Pruži Zeki čašu.)* Ja ne radim. Više. *(Zeko mu ne natače. Toni uzme bocu i natoči si sam.)* Badnjak je, majku mu! *(Nazdravi.)* Živjeli! *(Ispije. Stanka.)*

Zeko. *(Odloži čašu; ponovno ozbiljno.)* Mislili ste da vas ne čujem?

Grga. *(Zbunjeno.)* Šta?

Zeko. Sad, dok sam bio iza. Mislili ste da ne čujem šta pričate? *(Stanka. Neugodna šutnja. Odjednom, Zeko prasne u smijeh.)* Šta vam je, 'ej!? Zezam se! *(Toni i Grga se ne smiju, mada Zekin smijeh ne prestaje.)* Vidi ih! Pa iza se ništa ne čuje, nemam pojma o čemu... *(U tom trenutku u Zekin salon uđe MLADIĆ.)*

Mladić. *(U rukama su mu knjige; pomalo mu je neugodno.)* Dobra večer.

Zeko. 'Večer. *(Stanka. Zeko očito pretpostavi da je Mladić mušterija.)* Samo naprijed, izvol'te.

Mladić. Ne, hvala. Prodajem knjige, pa ako... *(Pokaže im knjige.)* Kod nas su povoljnije. Možemo vam ih dat' na rate i dostavit' vam ih...

Toni. *(Prekine ga, mada se čini da Zeko nije nezainteresiran za Mladićevu ponudu.)* Ne trebamo knjige. *(Kratka stanka. Zeki kao da je pomalo neugodno pokazati da ga zanimaju knjige, dok je Toni očito "alergičan" na trgovce koji ti kucaju na vrata.)* Ne zanimaju nas. Hvala.

Mladić. *(Povuče se; neobično je plah za nekoga tko bi trebao nešto prodati.)* Oprostite na smetnji. Do viđenja. Sretan Božić... *(Mladić ode. Na izlazu mu ispadne rukavica, no nitko to ne primijeti. Kratka stanka.)*

Toni. U ovoj bi zemlji svi samo prodavali. A 'ko će proizvodit'?

Zeko. *(Toniju.)* Mog'o si bit' malo ljubazniji.

Grga. *(Zeki.)* Pusti, takve je bolje otjerat'. Čim kreneš s njima u razgovor, uvalit' će ti nešto.

Toni. Nije njemu da "ćaskanja" s tobom. 'Oće da kupiš knjigu. *(Kratka stanaka.)*

Zeko. Možda bi' je i kupio.

Toni. Daj, Zeko... Pa ti ne kupuješ knjige! Osim toga, da su dobre, ne bi ih nudio od vrata do vrata.

Grga. *(Kako bi ih prekinuo.)* 'Ajmo mi još jednu popit', ha? Za zdravlje.

Toni. Sviđa mi se kako razmišljaš, Grga! *(Toči rakiju u čaše. Zeko ugleda rukavicu; podigne je.)*

Zeko. Ispala mu rukavica.

Toni. *(Jednu čašu s rakijom da Grgi, drugu zadrži kod sebe.)* Meni se taj tip nije činio čist.

Zeko. Otkud ti sad to?

Toni. *(Pruži Zeki čašu.)* Onako. Intuicija. *(Zeko ne uzima čašu.)* 'Ajde, uzmi. *(Zeko uzme čašu. Toni u treću čašu natoči i sebi rakiju. Nazdravi.)* Za nečiste tipove! *(Grgi.)* Pardon, rek'o si "za zdravlje", jel' da? 'Ajmo, onda: "za zdravlje"! *(Toni i Grga ispiju rakiju. Zeko se kratko dvoumi, no zatim je i on ispije. Toni si natoči još.)*

Zeko. *(Toniju.)* Opet ćeš se oblokati'. A gdje je još ponoć.

Toni. *(Nazdravi Grgi.)* Živio, stari! *(Ispije; Zeki.)* Pa dobro, jesi nas zvao na piće, il' nisi? Doma slušam prodike, a onda me ti dočekaš s istom pjesmom. K'o da si Vanjin, a ne moj brat! Bila bi jako ponosna da te čuje... *(Kratka stanaka.)* Daj, opusti se malo, čovječe!

Zeko. *(Gotovo kao da prijete.)* Da se opustim?

Toni. Da, opusti se! Stalno si pod ručnom. *(Kratka stanaka.)* Eksplodirat ćeš. *(Kratka stanaka.)* Osim toga, ne mogu se ja tako lako napiti! *(Grgi.)* Jel' da? *(Smije se.)* Trening je napravio svoje. Možda malo

više pričam, kad popijem. To je sve. I da: možda sam malo veseliji. Mrvicu. Nije to grijeh. I malo iskreniji. To isto. *(Tonija je alkohol očito "ubvatio", dok Zekina sve veća ozbiljnost kao da ne sluti na dobro.)*

Zeko. Iskreniji?

Toni. Tako je. Evo, postavi mi nek'o pitanje, a ja ću ti iskreno odgovorit'. Šta god te zanima. *(Grgi.)* Jel' to pošteno?

Grga. *(Odobri.)* Da bi' riječ rek'o.

Zeko. *(Kao da provjerava razumije li što Toni od njega traži.)* Da ti postavim pitanje?

Toni. Da.

Zeko. Sad?

Toni. Da. Nego kad? *(Stanka.)*

Zeko. *(Posve ozbiljan.)* Zašto si rasturaš život?

Toni. *(Kao da ne shvaća.)* Ha? *(Kratka stanika.)*

Zeko. Pitam te zašto si rasturaš život? *(Stanka.)*

Toni. *(Nervozno.)* Zeko, koji ti je kurac? *(Kratka stanika.)*

Zeko. Zašto? Samo sam ti postavio pitanje. Nisi to htio? *(Kratka stanika.)*

Toni. Jesam, al'... *(Sasvim izgubi žinje.)* Ma, znaš šta, Zeko... Neću to više slušat', stvarno! Možemo se, mislim, zajebavat' i sve, al' kad me ovako rešetaš... Imam osjećaj da sam na sud doš'o, a ne k bratu!

Zeko. *(Prekine ga; neobično oštro.)* "Rešetam" te?

Toni. *(Kao da nije čuo Zekinu rečenicu.)* K'o da su svi tvoji potezi tako mudri i sve, a ja sam zadnji šupak i govno!

Grga. *(Pokuša smiriti situaciju, svestan da više nije tako bezazlena.)* Toni, Zeko... 'Ej!

Zeko. *(Toniju.)* "Rešetam" te, ha? *(Kratka stanika.)* Šta ti znaš o "rešetanju", Toni? Ništa. I reci: "Hvala Bogu da je tako."

Toni. *(Kao da ne shvaća.)* O čemu ti pričaš, čovječe?

Zeko. Jesu ti ikad pred očima "izrešetalí" prijatelja? Ha? Jel' jesu!? Pa mjesec dana poslije još jednog. Odeš tamo zajedno s njima. A vratiš se bez njih. Jel' jesu, Toni!?

Toni. *(Kao da se malo povukao.)* Ne, al'... Kakve sad to ima veze?

Zeko. *(Prekine ga; oštro.)* Ima veze! *(Stanika.)*

Grga. Nije Toni na to mislio, Zeko. Jasno da je grozno, kad ti...

Zeko. *(Prekine ga.)* "Grozno"? "Grozno" je med i mlijeko prema tome, Grga! Ne znate vi ništa. Ti si onda bio u Münchenu, kol'ko se sjećam.

Grga. Sad ćeš i mene prozivat'? *(Kao da ne želi ulaziti u svađu.)* Mislio sam da smo to raspravili.

Zeko. Ma, šta se tu ima "raspravít", Grga? Sva'ko je valjda napravio onako kako je mislio da mora. I gotovo.

Grga. *(Pomalo uvrijeđen.)* 'Ko će se vozit' taxijem, dok avioni nadlijeću grad? Ha? A u Münchenu mi je ujak otvorio restoran, treb'o je konobara. I otiš'o sam, da. Jesam. Ovdje nije bilo posla. Jel' bilo tol'ko krivo probat' prehranit' sebe i svoje?

Toni. *(Kao za sebe.)* Ovdje ni sad nema posla.

Zeko. *(Grgi.)* Ništa ja tebi ne zamjeram.

Grga. Možda i ne zamjeraš, al' svako malo istakneš, onako, usput, da si ti bio "tamo", a mi nismo, i da mi, zapravo, s tobom o tome ne možemo razgovarat'... *(Kratka stanka.)* Zašto nam onda o tome pričaš? *(Kratka stanka.)*

Zeko. Kad mjesecima gledaš krv i blato i rupe u tijelima onih s kojima si do jučer kart'o... To uđe u tebe. S tim ideš u krevet i s tim ustaješ. Pa onda o tome i pričaš. Čudno ti je to?

Grga. Nije. Al' ne možeš reć' da te Toni i ja ne slušamo.

Zeko. Slušate me, da. Samo ne znam jel' me čujete. *(Stanka.)*

Grga. Znaš, sad, dok si iš'o po rakiju... Složili smo se da nam se čini da se dobro držiš, nakon svega. *(Kratka stanka.)*

Zeko. Misliš, nakon šta me Maja ostavila i odvela Igora, jer sam "post'o jako težak i mračan"? *(Stanka.)* Fali mi mali, znaš.

Grga. Normalno da ti fali.

Zeko. Boj'o me se.

Grga. Ma, šta bi te se...

Zeko. *(Prekine ga; kao da ga ne čuje.)* Boj'o me se, kad bi me ulovilo... Možda je i bolje da ga je odvela.

Toni. Kurac je bolje! Tata si mu. Klinci trebaju imat' dva roditelja.

Zeko. Al' ako je jedan nikakav, neupotrebljiv... Onda je bolje da imaju samo jednog.

Grga. Ma šta bi bio nikakav! Pa obožav'o si ga... *(Ispravi se.)* Obožavaš ga.

Zeko. Udario sam ga, Grga. *(Kratka stanika.)* I nju. *(Kratka stanika.)*

Grga. Dobro, ruka ti je poletjela i šta sad? 'Ko od nas tu i tamo ne udari dijete. Možda to nije dobro. A možda i je. Ne kaže se bezveze da je "batina izašla iz Raja".

Zeko. *(Kao da ga ne čuje.)* Pokušavaš zaboravit' rat. Nadaš se da će svi ti užasi ostat' tamo gdje si ih spremio. Da će spavat'. E, al' oni... Oni loše spavaju. Stalno se bude. Ne daju ti mira. Takvi su oni. Nemirni. Pa i ti postaneš takav. Nemiran. *(Kratka stanika.)* Svejedno, treb'o sam shvatit' šta imam. *(Kratka stanika.)* Al' sam bio slijep. I glup. Pa sam se vuk'o okolo, umjesto da... Budala! Udario sam ih. Jako. Igora. I Maju. Mislio sam: "To sam napravio sad i - Bože mi oprost! - neću više nikad." Al' ponovilo se. Jel' se tako postupa s onim šta ti je najvrednije? I to samo zato jer ti je teško sa samim sobom i jer sanjaš krv i blato i rupe u tijelima onih s kojima si do jučer kart'o? Ne postupa. *(Kratka stanika.)* A tragedija je u tome da shvatiš šta ti je najvažnije, tek kad to izgubiš. *(Kao da je sve sigurniji što želi reći.)* Zato ti kažem, Toni, k'o bratu ti kažem: "Reci svojim da si dobio otkaz. Prestani se skrivat' po kockarnicama i birtijama." I sve će doć' na svoje mjesto. Vidjet ćeš. Još nije prekasno. Bolje ti je da to shvatiš sad, nego kad skroz potoneš. Jer onda ćeš samo moć' lupat' glavom o zid, a to ti neće puno pomoć'... *(Kratka stanika.)* Badnjak je možda dobar dan da se nešto počne.

Toni. Dobro, šta 'oćeš od mene, Zeko?

Zeko. 'Oću da mi obećaš da ćeš si prestat' rasturat' život. I da ćeš se pokušat' promijenit'.

Toni. *(Kao da provjerava misli li Zeko ozbiljno.)* Da ću se promijenit'?

Zeko. Da. *(Stanika.)*

Toni. A kad bi, po tebi, treb'o početi s tim "promjenama"?

Zeko. Odmah. *(Kratka stanika.)*

Toni. *(Smije se; očito je sve to shvatio pomalo neozbiljno.)* Nisam siguran da ti mogu to obećat', Zeko. Znaš šta narod kaže: "Vuk dlaku mijenja, al' ćud nikada."

Zeko. *(Silovitim pokretom zgrabi britvu, baci se na Tonija i pritisne ga uz zid, stavivši mu je pod grlo.)* Jel!?

Grga. *(Zatečen.)* Zeko!

Zeko. *(Ne pušta Tonija; oštro i odlučno, ali mirno, kao da zna što radi.)* A zašto se vuk ne bi promijenio? Ako zna da radi krivo. *(Još snažnije ga pritisne uz zid.)* Ha, Toni?

Toni. *(Jedva dišući, no zapravo se ne opirući, posve zbunjen i uplašen.)* Ti nisi normalan, Zeko! Majke mi, ti nisi normalan...

Zeko. *(Jasno je da nema namjeru pustiti Tonija.)* Možda. Al' sad ne pričamo o meni.

Toni. Pusti me, majmune!

Grga. *(Ne zna što bi učinio.)* Zeko, pusti ga...

Zeko. *(Kao da ih ne čuje. Očito je puno snažniji od Tonija, koji kao da je prikliješten.)* Onda? 'Oćeš mi obećat' da ćeš prestat'?

Toni. *(Gotovo se gušeći.)* Zeko...

Zeko. *(Odlučno, ne puštajući brata.)* 'Oćeš il' nećeš?

Toni. Pusti me!

Zeko. "'Oću" il' "neću". "Pokušat ću" il' "ću odustat'". Samo, pazi, to je obećanje, a ne šala. Moraš stat' iza onoga šta ćeš izabrat'. *(Kratka stanika.)*

Grga. Obećaj mu, Toni. *(Kratka stanika. Toni jedva diše.)* Nemoj bit' blesav, ne zajebava se... *(Kratka stanika.)*

Toni. *(Jedva govoreći.)* 'Oću...

Zeko. *(Ne pušta ga.)* Obećaj mi!

Toni. *(Gušćí se.)* Obećajem. *(Zeko ga pusti. Kratka stanaka. Toni kašlje.)* Jebem ti sve, Zeko! Ti si luđak.

Zeko. *(Odloží britvu; mirno.)* A ti si mi nešto obeć'o.

Toni. Jesam, da, s britvom pod grlom! Šta, zakl'o bi brata!? Ha, idiote poremećeni!? Ha!?

Zeko. Životu treba pomagat', a ne odmagat'.

Toni. *(Posve izvan sebe.)* "Životu"! Pa skoro si me ubio!? O kakvom ti "životu" pričaš, jeb'o te!?

Grga. *(Pokuša ga smiriti.)* Toni...

Toni. *(Grgi.)* Jesi vidio šta mi je napravio!? I ti isto, seronjo... Ni mak'o se nisi! Mog'o me ubit' tu pred tvojim očima, a ti ni prdnuo ne bi!

Grga. *(Pokušava prikriti uznemirenost.)* A šta sam mog'o?

Toni. Pomoć' mi!

Grga. Drž'o ti je britvu pod grlom, Toni!

Toni. *(Grgi.)* Ma, nabijem i tebe... *(Kratka stanaka. Zeki; kao da je "procurilo" iz njega.)* Ti si bolesnik, Zeko! Ti si jebeni bolesnik! Pun mi te kurac! I tebe i tog rata i svih vas koji ste bili tamo! Misliš da zbog "blata i krvi i rupa" imate pravo maltretirat' cijeli svijet!? Pa rat je gotov, Zeko! Ne možemo stalno hodat' po prstima zbog vas, stalno vam se ispričavat' zbog svega šta vas je "tamo" sjebalolo! Jesmo mi za to krivi!? Ha! Jesam ja za to krivi!? Zbog toga šta sam svaku noć, otkako si obuk'o uniformu, sluš'o staru kako tuli!? Zbog toga šta je starog šlagiralo, kad su nam javili da si ranjen!? Jeb'o te, i ti si doma im'o ženu i malo dijete! Maji su oči ispale od buljenja u televizor i histeričnog čitanja novina, samo da sazna bilo šta o tebi, bilo šta... *(Gotovo plaćuci od bijesa i jada.)* I sad bi to, kao, trebalo bit' to!? Ti si, kao, sjeban i više ti nema pomoći pa misliš da meni možeš solit' pamet!? Mene

spašavat'!? Otkud ti pravo na to!? Možda ja neću da me se spasi! Ha!? Možda je meni dobro u birtiji i kockarnici i zapravo me boli kurac i za pos'o i za Vanju i za Martu i za sve! *(Kratka stanka.)* "Branili ste domovinu"! I!? Šta sad imate od toga!? Da postoji neka pravda, neki red, valjda bi bili nagrađeni, a ne kažnjeni od tog tvog Boga il' ne znam koga! *(Zastane, gotovo zaduban od žestine kojom je ovo izgovorio.)*

Zeko. Ja nisam iš'o u rat zato da bi bio nagrađen, nego zato jer se ne bi mog'o pogledat' u ogledalo da sam ost'o tu. A to se Bogu možda činilo jednako sebično k'o i bilo šta drugo. 'Ko uopće može znat' kako on razmišlja? *(Kratka stanka.)* Odluka je u našoj glavi: "Il' ćeš hodat' okolo k'o leš, il' ćeš živjet'!" *(Kratka stanka.)* Znam da ti nije svejedno ni za Martu, ni za Vanju, ni za pos'o. I molim te...

Toni. *(Prekine ga; kao da ne vjeruje.)* "Moliš" me?

Zeko. Da, Toni. Danima. Otkad si dobio otkaz.

Toni. Pa baš si me lijepo zamolio, Zeko!

Zeko. Drugačije me nisi htio slušat'. Nisi me shvać'o ozbiljno.

Toni. A zašto misliš da sam te sad shvatio ozbiljno!? Zato jer si me skoro zakl'o!? Samo si dokaz'o ono šta sam i prije sumnj'o: da si se iz tog rata vratio lud k'o puška!

Zeko. *(I dalje jednako mirno i odlučno.)* Shvatio si me ozbiljno. *(Stanka.)*

Toni. Idem odavde.

Zeko. Kud?

Toni. *(Bijesno.)* Šta te briga kud! Skoro si me zakl'o! Zakl'o, majmune!!! *(Kratka stanka.)*

Zeko. Reci Vanji i Marti da im za Božić želim svako dobro. *(Kratka stanka.)*

Toni. Ti si opasan, Zeko. Opasan. *(Grgi.)* Ostat' ćeš s ovim bolesnikom?

Zeko. *(Grgi.)* Ostani još malo. *(Stanka.)*

Toni. *(Zeki.)* Sad je on na redu? *(Kratka stanika.)* Nemoj se čuditi ako ti pošaljem policiju! Ili hitnu pomoć. Da te odvedu tamo gdje ti je mjesto! *(Krene k izlazu, kao da nije siguran treba li otići. Prije nego što iziđe, zastane. Sve to može potrajati vrlo dugo.)* I tebe i sve takve. *(Ode na ulicu. Stanka.)*

Grga. I? Zbog čega ćeš meni staviti britvu pod grlo, Zeko? *(Kratka stanika.)* Koji su moji grijesi?

Zeko. Misliš da sam puk'o, jel'? Da nisam normalan?

Grga. *(Pokušava ostati pribran.)* Bratu si stavio britvu pod grlo, Zeko. Šta bi' treb'o misliti?

Zeko. Toniju nikad ne bi' mog'o ništa napraviti. *(Kratka stanika.)* Samo sam htio da me konačno čuje.

Grga. *(Čini se da je odlučio pokušati mirno popričati sa Zekom.)* I stvarno vjeruješ da će se sad - kako si rek'o? - "pokušati promijeniti"? *(Kratka stanika.)* Koji te vrag uhvatio? Pričaš k'o neki propovjednik. *(Kratka stanika.)* Ne možeš ljude silom natjerati da postanu drugačiji. Ako im samima nešto nije došlo od dupeta do glave...

Zeko. *(Prekine ga.)* Više nisam mog'o čekati da sam to shvati.

Grga. Ma, nemaš ti šta "čekati", Zeko. To je njegov život i nek' radi s njim šta 'oće.

Zeko. Brat mi je. *(Kratka stanika.)* A ti si mi prijatelj.

Grga. *(Agresivnije.)* O, fino, došli smo i do mene. 'Ajde, onda: britvu u ruke, majstore! Na popisu imaš samo nas dvojicu ili tvoja plemenita misija obuhvaća širi krug ljudi? Možda si odlučio cijelom gradu reći da se "pokuša promijeniti". Hodat ćeš okolo i britvom plašiti ljude, Zeko? *(Stanka.)*

Zeko. Neću. Samo sam vam odlučio reći, vama dvojici...

Grga. *(Prekine ga.)* A zašto baš nama?

Zeko. Jel' imam ikog drugog? *(Kratka stanka.)*

Grga. Slučajno si izabr'o Badnjak? To je nešto religiozno il'... *(Kratka stanka.)*

Zeko. Čekaj malo... *(Zeko otvori ladicu u radnom pultu i iz nje izvadi presavinuti papir, čini se istrgnut iz nekog časopisa. Na njemu je priča.)*

Grga. *(Kao da ne shvaća.)* Šta je to?

Zeko. Slušaj... *(Počne čitati.)* "Ja sam potpuno običan čovjek. I gore od običnog. Čelavim, raste mi mješina, prošli mjesec napunio sam četrdeset godina. Imam spuštena stopala. Liječnik mi je nedavno rekao da sam na najboljem putu da obolim od dijabetesa. Ima tri mjeseca ili više otkako sam posljednji put spavao sa ženom - a i tad sam za to morao platiti." *(Kratka stanka.)* "Ne postoji ni jedna jedincata osoba kojoj sam drag, bilo na poslu, bilo u privatnom životu. Ne ide mi razgovor s ljudima, još sam slabiji u kontaktu s nepoznatima, tako da ne mogu steći prijatelje. Nemam sportskog dara, potpuno sam bez sluha, nizak sam, imam fimozu, kratkovidan sam - i imam astigmatizam. Živim užasnim životom. Samo žderem, spavam i serem. I uopće ne znam zašto živim. Zašto bi čovjek kao ja morao spašavati Tokio?" *(Kratka stanka.)* "Zato, gospodine Katarigi, što Tokio može spasiti *jedino* čovjek kao vi. I upravo zbog ljudi kao što ste vi, ja pokušavam spasiti Tokio." *(Kratka stanka.)* "Katarigi ponovno uzdahne, ovaj put još dublje. "Onda dobro, što od mene očekujete?"* *(Stanka. Zeko završi s čitanjem. Ponovno presavine papir, ovaj ga put spremivši u džep kute.)*

Grga. *(Veza između pročitano g teksta i onoga što je Zeko dosad govorio mu je nejasna.)* Otkud si to iskop'o?

Zeko. To smo mi, Grga, shvaćaš? Toni, ti, ja... Mi "živimo užasnim životom". Mi "samo žderemo, spavamo i seremo". I ništa ne pokušavamo popraviti'. *(Kratka stanka.)*

Grga. Dobro, čak i da je tako... Kakve to ima veze s tim Kata... Kako se zove, jeb'o ga ja?

Zeko. Katarigi.

Grga. "Katarigi". Šta, spašavat' ćemo Tokio s njim?

Zeko. Ne, Tokio, Grga. Sebe. *(Kratka stanika.)* Ne znam jel' Boga ima il' nema. Mislim, prvo sam vjerov'o da ga ima, a onda, nakon rata... Bio sam bijesan. I meni su na pamet padale iste stvari k'o sad Toniju... "Kako je Bog mog'o dopustit' da se sve to dogodi? Ako 'oće da patimo, onda nije dobar. Onda je pokvaren. A u takvog Boga ja nit' 'oću, nit' mogu vjerovat'." Puno sam razmišlj'o o tome. Zbog čega nam se događa baš to šta nam se događa. Ako je Bog uopće za to kriv. I ako ga uopće ima. A ako ga nema... Onda ga nema i... *(Kratka stanika.)* 'Oću reć'... Ništa se ne mijenja. I ovako i onako, s Bogom il' bez njega, živimo ovaj život i... Ne bi ga trebali upropastit'. To nema smisla. *(Kratka stanika.)*

Grga. Znao sam da je to neko religiozno sranje. *(Kratka stanika.)* S kim razgovara taj tvoj Japanac?

Zeko. Sa žabom. *(Kratka stanika.)*

Grga. Žabom?

Zeko. Da.

Grga. O, majke ti mile! *(Kratka stanika.)* Zamisli, Zeko, da nekom - onako, sa strane, 'ko nas nikad nije vidio - ispričamo kako si pročit'o taj tekst, il' šta već je, u kojem Japanac priča sa žabom... I da si iza toga odlučio pomoć' svom bratu i svom prijatelju tako da ih napadneš britvom... Šta misliš, šta bi taj ne'ko rek'o? 'Ko je ovdje lud i kome treba pomoć'?

Zeko. Svi smo ljudi Grga. Dok se upropaštavamo.

Grga. Ne odustaješ, ha? *(Kratka stanika.)* Stvarno misliš da se moguće promijenit'? Stvarno promijenit'.

Zeko. Mora bit' moguće.

Grga. Ma, ništa ne mora, čovječe! Šta ako smo preslabi za to? Toni je ost'o bez posla. Možda zato jer kocka i pije. A možda i zbog neke više sile, 'ko zna. Spleta okolnosti. Boga, Sudbine, Prirode... Šta je znam! I sad još više pije i još više kocka. Pokušava to zaboravit', nada se da će se stvari riješit' same

od sebe... I osjeća on da je to krivo, budi bez brige. Al' je slab. Preslab da se promijeni. I? Zato ga treba zaklat'? Zato jer čovjek nije im'o sreće? (*Stanka.*) Danas si možda izgubio brata, Zeko.

Zeko. Možda. A možda sam ga dobio. (*Stanka.*)

Grga. A ja? Kakvu si propovijed za mene pripremio?

Zeko. (*Kao da se povlači.*) Nikakvu. (*Kratka stanika.*)

Grga. (*Čini se da sad on ne želi odustati.*) Znaš da sa strane imam jednu malu?

Zeko. (*Kao da ne shvaća.*) Molim?

Grga. Imam jednu malu. Sa strane. Ima dvadest dvije godine. Već godinu i pol sam s njom. (*Kratka stanika.*)

Zeko. Nisam znao.

Grga. Evo, sad znaš. Pa možeš uzet' britvu. I nagovorit' me da prestanem varat' Sonju. (*Stanka. Zeko ne zna što bi rekao. Grga sam uzme britvu i ponudi mu je.*) Drži. (*Zeko ne uzima britvu. Kratka stanika.*) Nećeš? (*Kratka stanika.*) Dobro mi je s njom, znaš. Seks je odličan. Možda sam se zaljubio. A možda je čak i volim. Jebi ga. A doma imam ženu i dvije kćeri. Jedna ljepša od druge. I volim ih. Sve tri. Nikad im ne bi' mog'o reć' za ovu malu. Nema šanse. To bi ih sjebalo. Jel' to uopće moguće? Mislim, tako sjedit' na dva stolca. Zauvijek sigurno nije. Al' ja nemam pojma kako to rasplest'. Nemam pojma. I volio bi' da uzmeš britvu, ti il' bilo 'ko drugi, pa da poslije toga budem pametniji. Jeb'o me pas, volio bi'! Al' ne vjerujem da bi se to dogodilo. Ne vjerujem, Zeko. (*Opet mu ponudi britvu.*) 'Oćeš probat'?

Zeko. (*Snažno odgurne Grgu; nervozno.*) Makni to! (*Grga padne. Zeko kao da se prepao samog sebe. Stanka.*)

Grga. (*Ustane. Čini se da će uzvratiti Zeki, no odustane.*) Mogu ti dat' jedan savjet? Kad je već takav dan.

Zeko. Možeš.

Grga. Trebaš pomoć, stari. Stručnu. Jer, čini mi se da... Da se više ne možeš kontrolirat'. Da se ne možeš nosit' sa svim tim šta si nagur'o u sebe. Ratna sranja, Maja i Igor, jebanje sa sudom... Teško je to. *(Kratka stanika.)* Pomozi sebi, a ne nama. Jer ako si od sebe dig'o ruke, otkud ti pravo da bilo kome bilo šta govoriš? *(Kratka stanika.)* A još ako to šta govoriš... Ako nije normalno, Zeko...

Zeko. A Tonijevo "osam i jedanaest - crno", to je normalno? Idioti u potkušuljuma koji tuku starce, i to je normalno? Tvoje "sjedjenje na dva stolca"...

Grga. *(Prekine ga.)* Mislim da si shvatio šta ti 'oću reć'. A to da smo svi munjeni... To baš i nije neki spektakl od otkrića. *(Kratka stanika.)*

Zeko. Sinoć sam uključio televizor. Baš je išla neka od onih emisija... Voditeljica, gosti i to. Prvi je bio neki crnac, koji je htio postat' član "Ku-klux-klana" jer misli da su Crnci niža rasa. Poslije njega je došla neka žena koja je spavala s vanzemalcem. Pa 'oće to priznat' svom mužu. Treći je bio neki tip koji misli da je krtica i tvrdi da smo svi potekli od krtica... Na kraju su se svi potukli.

Grga. *(Kao da polako gubi strpljenje.)* Zeko, umoran sam. Ovaj tjedan sam im'o pet "noćnih"...

Zeko. *(Nastavi, kao da ga nije čuo.)* Publika im je pljeskala. Navijali su "za" i "protiv". Gled'o sam im lica. Uživali su. *(Kratka stanika.)* A danas, prije nego sam doš'o ovamo... Prođem pored dva susjeda i slučajno čujem šta pričaju. "Zamislili", kaže jedan, "otkrili su da nismo potekli od majmuna, nego od krtica." "Ma, to s majmunima i tako nikad nisu do kraja dokazali!", veli drugi. *(Kratka stanika.)* To ti se, Grga, čini normalno? Normalno ti je da se ljudi na televiziji smiju jadu i bijedi drugih ljudi, da navijaju k'o da su u areni, k'o da gledaju gladijatore koji će se pomlatit'? A nije ti normalno pokušat' pomoć'...

Grga. *(Prekine ga.)* Pričaš mi o slušanju, a imam osjećaj k'o da se obraćam zidu. Vrtimo se u krug. *(Kratka stanika.)* Moram ić'. Taxi mi stoji prazan. Ne mogu više slušat' istu priču. Nemoj se ljutit', al'...

Zeko. *(Prekine ga.)* 'Oćeš mi reć' nešto, iskreno?

Grga. Cijeli je ovaj cirkus i počeo kad je Toni spomenuo iskrenost. Nabijem vas sve na "iskrenost"! *(Kratka stanika.)* 'Oću, da. Reci. Pa da idem radit'. *(Kratka stanika.)*

Zeko. Misliš da ćete Toni i ti zaboravit' ovo, danas? Il' ćete razmislit' o svemu? *(Stanka.)*

Grga. Bilo bi bolje da zaboravimo. Al' teško da će se to dogodit'. To 'oćeš čut'?

Zeko. Da. Valjda. *(Kratka stanika.)*

Grga. Al' mislim da ne bi' zaboravili ni čovjeka-krticu. *(Stanka. Zeko okrene leđa Grgi i primakne se radnom pultu, kao da odustaje od razgovora.)* Zeko... *(Kratka stanika.)* Jesi razmišlj'o, stvarno, da... Da s nekim porazgovaraš? *(Kratka stanika.)*

Zeko. Psihijatrom?

Grga. *(Umjesto odgovora.)* Znaš, prvo ono s Majom i Igorom, a sad i Toni... Nije sramota potražiti...

Zeko. *(Prekine ga.)* Bio sam kod psihijatra. Kad je sve to, sa sudom... Pet, šest puta. *(Kratka stanika.)*

Grga. Da? Nisi mi rek'o.

Zeko. A šta ću ti reć'? Da su me stavili u grupu s ratnim veteranima koji su digli ruku na nekog od svojih? Da je jedan prebio starog, k'o onaj u potkušulji, i da nije uspio prestat' plakat' kad nam je o tome prič'o? "K'o da mi se spustila roleta.", kaže. "Ne bi' ja namjerno ni mrava zgazio, ne bi'..." Znaš kol'ko takvih k'o ja ima u ovoj zemlji? Psihijatar mi se ispričav'o jer me ne može "individulano obradit'". "Premalo nas je, znate, za sve vas". *(Kratka stanika.)*

Grga. Da pitam Sonju? Ona nije na tom odjelu, al' zna sestre, doktore i to... Ima stručnjaka, sigurno, koji bi ti mogli pomoć'. *(Stanka.)* Jeb'o te, samo da mi se naspavat' k'o čovjek! *(Kratka stanika.)*

Zeko. 'Ajde, Grga, taxi te čeka. *(Nasmije se; toplo.)* Treba zaradit' za sve te žene.

Grga. *(I on se nasmije, no pomalo gorke.)* Da znaš da treba. Sve vole trošit'. Čak i ova najmanja.

Zeko. Poljubi Sonju i cure u moje ime. Danas i sutra ćeš valjda bit' s njima? *(Kratka stanika.)*

Grga. Nazovi Tonija. Oprostit će ti. Krv je krv. Nemoj dozvolit' ga izgubiš. *(Stanka.)* E, moj Zeko. Život je zajebana stvar. "Danas jesi, sutra nisi" Nikome nije lako. *(Grga izađe iz salona. Zeko nekoliko trenutaka stoji u tišini, kao da nije siguran kamo bi krenuo, niti što bi napravio. U nedostatku srsishodnije radnje, uključi radio. Na njemu svira neka Božićna pjesma. Zeko se pogleda u ogledalu: umoran je i to nije ona vrst dnevnog umora kakva se uglavnom uspješno uklanja snom. Zapali cigaretu i sjedne, no odmah ustane, kao da je pokrenut nekim unutrašnjim nemiro. Ode u stražnju prostoriju te se vrlo brzo vrati, sad s bombom u rukama. Pogledom pređe po prostoriji pa se zagleda u tu stvar koju drži i kad se već čini da će je aktivirati, na vratima se ponovno pojavi Mladić.)*

Mladić. *(Ne primijeti odmah bombu, jer Zeko mu je isprva okrenut leđima.)* Oprostite, jel' možda... *(Zeko se okrene. Mladić zastane; primijetio je bombu. Stanka.)*

Zeko. *(Nasmije se.)* Rukavica? Da, tu je. *(Kratka stanika.)* Samo zatvorite vrata, molim vas. Vani je hladno, a tu grijem pa... *(Mladić uđe, zatvorivši vrata iza sebe. Zeko i dalje drži bombu. Stanka.)*

Mladić. *(Nesigurno.)* Nemojte. *(Kratka stanika.)*

Zeko. *(Kao da ne zna što bi učinio.)* K'o da ste me uhvatili dok kradem kekse.

Mladić. *(Kao da ne shvaća.)* Molim?

Zeko. *(Uzme rukavicu. Nekoliko trenutaka stoji s njom u jednoj i bombom u drugoj ruci, a zatim polako odloži bombu te pruži rukavicu Mladiću.)* Evo. *(Mladić je uzme, kao da ne zna što bi s njom.)* Jeste šta prodali?

Mladić. *(Zbunjen je situacijom, ali očito osjeća da bi trebao popričati sa Zekom.)* Slabo. Dvije, tri knjige.

Zeko. Mogu malo pogledat'? Možda uzmem nešto za nećaka.

Mladić. Možete, da. *(Pokaže mu knjige. Zeko ih razgleda; izdvoji jednu.)*

Zeko. Kol'ko je ova?

Mladić. "Mala knjiga bajki"? Kod nas - osamdeset. Inače je sto.

Zeko. *(Nasmije se.)* Imam ja nos! *(Odloži knjigu; iz ladice izvadi novac i pruži ga Mladiću.)*

Mladić. *(Ne zna kamo bi odložio knjige. Spusti ih na pod pa od Zeke uzme novac.)* Ja vama dvadeset... *(Vrati mu ostatak novca.)* Hvala.

Zeko. *(Spremi novac u ladicu.)* Valjda će mu se dopast'. *(Mladić bi u uobičajenijoj situaciji nakon prodaje vjerojatno otišao, no sad to ne učini. Stanka.)*

Mladić. *(Gleda bombu.)* Kad odem... Nećete je opet uzet'? *(Kratka stanika.)*

Zeko. *(Ispitivački ga promatra; kao da ga nije čuo.)* Danas se niste obrijali?

Mladić. *(Zbunjeno.)* Ha? *(Opipa lice, provjeravajući dužinu brade. Pomalo kao da se ispričava.)* Nisam stig'o.

Zeko. Ako ste gotovi s poslom, mogu vas ja...

Mladić. *(I dalje kao da se ispričava.)* Jesam. Idem k svojim. S curom.

Zeko. Eto. Idealno. Da vas onda sredimo za curu. Ha? *(Kratka stanika.)* 'Ajde, nemojte da vas nagovaram! *(Kratka stanika.)*

Mladić. *(Još uvijek zbunjeno.)* Dobro, može. *(Zeko pokazuje Mladiću da sjedne na frizerski stolac, što ovaj i učini, prije toga skinuvši kaput, koji Zeko prihvati i objesi ga na vješalicu. Mladić se smjesti; Zeko mu pod vrat stavi ručnik, a zatim mu krene nanositi kremu za brijanje na lice.)*

Zeko. *(Nanosu kremu.)* Ljudi se sve rjeđe briju kod brijača. Šišanje još kako-tako, al'... Izumrijet ćemo.

Mladić. Ni ja se nikad nisam brij'o kod brijača.

Zeko. Kažem vam. A to se ne da usporedit', vidjet ćete. Mislim, ovo i ono, kad doma povučete dva, tri puta žiletom po licu, pa trk na cestu. *(Dovrši nanošenje kreme.)* Ovo je ritual. *(Uzme britvu, istu onu koju je dograbio kad je nasrnuo na Tonija. Kratko se zagleda u nju, kao da se dvoumi bi li njome krenuo brijati Mladića, no ipak je odlučio upotrijebiti.)* Kako ide s knjigama? Dugo to radite?

Mladić. Od jeseni. Prije toga sam radio k'o noćni čuvar. A još prije toga sam dostavlja'o pizzu.

Zeko. *(Brije Mladića.)* Tražite se, ha?

Mladić. Ne znam. Ne baš, zapravo. Ne mogu nać' pos'o u struci.

Zeko. A šta ste po zanimanju?

Mladić. Završio sam književnost. I talijanski.

Zeko. Ma, nać' ćete vi pravi pos'o, siguran sam. *(Kratka stanika. Zeko nastavi brijati Mladića, no ubrzo zastane, kao da se nećeg sjetio.)* Završili ste književnost? *(Odloži britvu, pa iz džepa izvadi papir s pričom o žabi, čiji je dio proćitao Grgi. Pruži priću Mladiću.)* Čitali ste ovo?

Mladić. *(Uzme papir i zagleda se u njega; iskreno iznenaden.)* Da, jesam. Cijelu zbirku.

Zeko. *(I on iznenadeno, no kao da ne shvaća.)* Zbirku?

Mladić. *(Još uvijek držeći papir.)* Zbirku prića, da. Ovo je samo jedna od njih.

Zeko. Nisam znao. To sam pronaš'o u nekom časopisu... Sve su o žabi?

Mladić. *(Sad on ne shvaća; očito se više dobro ne sjeća priće.)* O kome?

Zeko. O žabi. Koja spašava Tokio.

Mladić. *(Pogleda u papir; prisjeti se.)* Aha, sjećam se... Ne, druge nisu o žabi.

Zeko. Jel' žaba, po vama, baš žaba il'... Il' predstavlja nešto drugo? *(Mladić ne zna što bi rekao. Kratka stanka. Sad Zeko kao da se ispričava.)* Znam, glupo pitanje. Nisu priče za brijače.

Mladić. *(Nasmije se.)* Zašto ne bi bile? *(Kratka stanka.)* Vjerojatno nije. Žaba - žaba.

Zeko. Nego?

Mladić. Nego ono šta 'očete da bude. *(Kratka stanka.)* Vi joj dajete značenje. *(Kratka stanka.)*

Zeko. Živimo užasnim životom. *(Kratka stanka.)* Samo žderemo, spavamo i seremo. *(Stanka.)*

Mladić. *(Iznenade ga te rečenice, no uzvraća pitanjem koje pomalo zatekne Zeku.)* Zbog toga ste htjeli... *(Kratka stanka.)* Mislite da ćemo prestat' živjet' užasnim životom ako vas ne bude? *(Stanka.)*

Zeko. *(Umjesto odgovora ponovno uzme britvu, kao da se sjetio da bi trebao nastaviti s poslom.)* 'Ajmo mi. Curu se ne smije ostavit' da čeka. *(Mladić vrati Zeki papir s pričom; ovaj ga odloži pa nastavi s brijanjem. Stanka.)*

Mladić. Nemojte više dirat' tu bombu. Predajte je nekome. *(Zeko opet zastane.)* Molim vas. *(Stanka.)*

Zeko. "Molite" me? *(Kratka stanka.)*

Mladić. *(Iskreno.)* Možda možemo prestat' "živjet' užasnim životom". Al' ne tako da nestanemo. Čini mi se da to nema smisla. Nego tako da živimo. I da... Da pokušamo nešto promijenit'. Možda vam to sad zvuči k'o floskula, al'... Ja u to vjerujem. *(Kratka stanka.)* Stvarno. *(Mladić shvati da su Zeki niz obraz počele teći suze. Ustane i brzoom kretnjom ručnikom obriše lice. Promatra Zeku bez riječi. Stanka.)*

Zeko. *(Suspreže plač.)* Oprostite. *(Kratka stanka.)* Valjda mi se nakupilo.

Mladić. Svima se. *(Stanka. Mladić spaži uramljenu fotografiju Zeke s (malo)nogometnom momčadi.)* Igrate nogomet?

Zeko. *(Staloženije.)* Igr'o sam, da. Prije rata. Poslije smo se raspali. *(Kratka stanka.)* A vi?

Mladić. Nego. Na školskom u Draškovićevoj. Il' na Šalati. A preko zime smo u dvorani. Gore, pod Sljemenom. Baš smo sinoć igrali. *(Kratka stanka.)* Jedan iz moje ekipe je uganuo nogu. "Klizeći start" u "švedske ljestve". Sad će nam falit' šesti. *(Kratka stanka.)* 'Oćete doć'?

Zeko. *(Iznenadi ga to pitanje.)* Ja? Ma, ne igram vam ja više...

Mladić. *(Kao da ga nije čuo; pogleda fotografiju.)* Izgledate mi opako. *(Kratka stanka.)* Sljedeći petak, od pola osam do devet. Rezervirajte termin. Ispričnice ne uvažavamo. Ne možete mi ekipu ostavit' na cjedilu. *(Kratka stanka.)* Dajte mi svoj broj, nazvat ću vas. *(Kratka stanka. Zeko kao da se dvoumi bi li dao broj Mladiću. Ovaj se nasmije.)* Ne šalim se. *(I Zeko se nasmije. Iz ladice izvadi olovku i papirić te zapiše broj Mladiću. Da mu papirić. Ovaj pročita što na njemu piše.)* Zeko? *(Pružj Zeki ruku.)* Drago mi je. Ja sam Filip. *(Rukuju se.)*

Zeko. I meni je drago. *(Stanka.)*

Mladić. *(Kao da se nečeg dosjetio; veselije.)* Zeko, ovaj... *(Kratka stanka.)* 'Trebalo bi me ošišat'. Inače idem kod sebe, u kvartu, al' svaki put me tako iskasape da... Pa... Ako mogu iza Božića svratit' k vama?

Zeko. Samo dođite. Sredit ćemo vas. *(Pogleda na sat.)* Al' 'ajmo vas najprije do kraja obrijat'. Još ćete stvarno zakasnit' na sastanak.

Mladić. 'Ajmo. *(Vrati se u frizerski stolac. Zeko mu stavi ručnik pod vrat.)* Ne sjećam se više... Znam da je bilo gadne borbe, potresa i svega, al'... Šta se dogodilo sa žabom? *(Kratka stanka.)*

Zeko. *(Kao da je nakratko zaboravio na nju.)* Na kraju priče?

Mladić. Da. *(Kratka stanka.)*

Zeko. Spasila je Tokio. *(Stanka. Zeko nastavi brijati Mladića u tišini. Nakon još nekoliko temeljitih poteza brijač odloži britvu pa obriše Mladićeve obraze i vrat, a zatim nalije malo kolonjske vode u dlanove i stavi je na mušterijinu kožu. Alkohol učini svoje: Mladić se namršti.)* Tako. Gotovi ste. *(Zeko makne ručnik s Mladićevih prsiju. Ovaj ustane, nakratko se pogleda u ogledalu pa rukom posegne u stražnji džep hlaća, izvadiš odatle*

novčanik. Zeko, međutim, odbije novac prije nego ga Mladić stigne izvaditi.) A, ne, ne... To vam je poklon za Božić. *(Kratka stanka.)*

Mladić. *(Ipak pokuša platiti.)* Ma, dajte...

Zeko. *(Prekine ga.)* Pokloni se ne odbijaju. *(Stanka.)*

Mladić. Hvala. *(Kratka stanka.)*

Zeko. I vama. *(Stanka. Mladić polako krene prema kaputu, no ne uzme ga, kao da se pita je li u redu da ode. Zeko to shvati te mu ga on doda. Mladić ga uzme. Nekoliko trenutaka stoje jedan pred drugim bez riječi. Zeko odjednom napravi tri, četiri koraka prema izlazu na ulicu, kao mu se učinilo da tamo nešto vidi. Zastane.)* Pada.

Mladić. *(Gotovo razdragano.)* Snijeg? *(Kratka stanka.)* Volim kad na Badnjak pada.

Zeko. *(Nasmije se.)* I ja. *(Stanka. Mladić obuče kaput i uzme knjige. Stanka.)*

Mladić. Čujemo se, onda...

Zeko. Čujemo se. *(Mladić ode. Zeko pogledom isprati njegov odlazak pa vrlo polako krene prema pultu te uzme papir s pričom i razmota ga. Pogledom pređe po stvarima; ode do klupe i sjedne. Pripali si cigaretu; promatra papir i počne na glas čitati.)* "Žaba", promrmljao je. "Nešto se dogodilo Žabi?", upita ona. "Spasio je Tokio da ga ne uništi potres. Sam samcat." "Baš fino", reče bolničarka i zamijeni njegovu gotovo praznu bocu za infuziju, novom bocom. "Bome nam u Tokiju više ne treba nikakvih strahota. Imamo već dosta toga." *(Kratka stanka.)* "Ali to je platio životom. Gotov je. Mislim da se vratio u blato. Više nikad neće doći ovamo." Bolničarka mu sa smješkom obriše znoj s čela. "Vama je Žaba bio jako drag, je li tako, gospodine Katarigi?" *(Kratka stanka.)* "Ide lokomotiva", promrmljao je Katarigi. *(Kratka stanka.)* A onda je sklopio oči i utonuo u okrepljujući san bez snova.* *(Mrak. **Kraj.**)*

(Tekst označen zvjezdicom dio je pripovijetke "Super-žaba spašava Tokio" iz zbirke "Nakon potresa" Harukija Murakamija; izdavač: Vuković & Runjić, Zagreb, 2003.)